

СУЧАСНИЙ ТЕЛЕВІЗІЙНИЙ ПРОСТІР ЛУГАНЩИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена аналізу особливостей становлення та функціонування телевізійного простору Луганщини. Спрогнозований подальший шлях розвитку регіонального ТБ та методи його реформування.

Ключові слова: телебачення, регіональне телебачення, телевізійний простір, регіональний мовник, медіа-простір.

Процес розвитку телевізійної комунікації можна умовно розділити на два етапи. Перший – телебачення часів існування СРСР (до 1991 року), другий – з дня набуття української незалежності (з 24 серпня 1991 року). Зрозуміло, що проголошення державної незалежності та розвал Радянського Союзу, стали, з одного боку, кінцем існування єдиного інформаційного й телевізійного простору, та, з іншого, – початком формування нових відносин у системі телевізійного мовлення України.

Звільнення українського інформаційного простору від тоталітарного минулого відбувалося вкрай повільно. Передусім це пов'язано з тим, що владні структури тривалий час глибоко не усвідомлювали потребу в побудові України як національної держави, попри те, що такою є фактично будь-яка європейська країна [10, с. 8].

Разом з незалежністю, Україна отримала не лише змогу формувати власний телепростір, але й мала вирішити завдання з його наповненням конкурентоспроможним продуктом. Вирішувати це завдання, маючи кадровий голод, застаріле обладнання та технології, відсутність необхідних ресурсів, було не просто. Проте Україна зробила прорив і сформувала телевізійний простір, виникло конкурентне середовище в системі ЗМІ, розвинулися регіональні електронні засоби масової інформації [9, с. 183].

Через усі ці трансформації проходили не лише загальнонаціональні виробники телевізійного продукту, але й регіональні в системі масової комунікації. Маючи законодавче підґрунтя (ухвалені парламентом та підписані Президентом протягом 1991-1997 років закони України «Про інформацію», «Про телебачення та радіомовлення», «Про систему громадського телебачення і радіомовлення», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» та ін.) [12, с. 53-111] у регіонах активно формується місцевий телевиробник зі своєю базою, потужностями та кадрами.

Якщо ще в 1991 році в телевізійному просторі Луганщини в якості регіонального мовника була присутня лише одна студія телебачення – обласне державне телерадіооб'єднання [11, с. 245], то вже за вісім-десять років ця кількість досягла десяти телеорганізацій. Пальму першості тримає Луганськ [2]. Тут у цей час з'являються та працюють, крім Луганського обласного державного, ще й утворені органами місцевого самоврядування телеканали: обласне об'єднання «Луганське кабельне телебачення» (ЛКТ), «Міське комунальне підприємство «Телекомпанія «Ефір-1» («Ефір-1») та комерційні – «Луганське кабельне телебачення-плюс (ЛКТ+), ТОВ «Незалежна телерадіокомпанія «Інформаційне радіо-, телеагенство» (ІРТА). Якщо додати сюди ще й такий самий стрімкий розвиток телебачення на територіях Луганської області, то найсхідніший регіон України виглядає цілком достойно на фоні розвитку українського інформаційного простору.

Тож **актуальність** даної статті якраз і полягає в розширенні меж наукового дослідження телепростору Луганщини. Згадана ж проблематика є маловивченою, а, значить, для розуміння суті всіх процесів, які відбуваються у телевізійному просторі, необхідно враховувати особливості становлення, функціонування та подальшого розвитку регіонального мовника, який нерозривно пов'язаний з процесами, які відбуваються у вітчизняній і світовій телеіндустрії та журналістиці загалом. Розв'язання поставлених завдань дасть змогу спрогнозувати подальший шлях розвитку регіонального телебачення, окреслити оптимальну схему його функціонування та ефективні методи реформування та уніфікації до стандартів загальноукраїнського телевізійного мовлення. До того ж визначення векторів розвитку регіонального телевізійного простору дасть можливість вищій школі готувати фахівців з урахуванням даних потреб. Отже, дослідження матиме не лише суто наукове, але й практичне значення, яким можуть скористатися науковці, медійники-практики та студенти-початківці.

Методологічною основою осмислення даної проблематики є дослідження, присвячені вивченню вітчизняної та зарубіжної журналістики таких науковців, як А. П. Москалюк, І. Г. Машенко, Є. М. Карабанова, які проаналізували та систематизували шлях розвитку та сучасний стан телебачення України, його місце в системі масових комунікацій, окреслили найважливіші напрямки діяльності загальноукраїнських та регіональних телеканалів. Інша група дослідників – М. М. Карабанов, В. Я. Бойко, І. Ф. Курус, І. Г. Машенко, Д. В. Неліпа – розглянули й систематизували основні етапи трансформації та розвитку телебачення в незалежній Україні та подали цей складний і багатограний процес у контексті суспільно-політичних змін, які відбувалися в країні в 90-х роках минулого століття та початку нового тисячоліття. Аналіз інформаційного простору Луганщини дослідника В. М. Галич дає можливість визначити «перспективи його прогресивного розвитку на засадах принципів демократизму та

гуманізму, що лежать в основі українського державотворення» [1, с. 89]. О. О. Кулініч [4] розглядає особливості мовлення регіонального телебачення (на матеріалах телеканалів Луганської області).

Сьогодні ж Луганщина має цілком сформований і сталий регіональний телевізійний простір, у якому державна інформаційна політика реалізується через управління в справах преси та інформації Луганської обласної державної адміністрації, а інший державний орган – представництво Національної ради з питань телебачення та радіомовлення – здійснює нагляд за дотриманням на території Луганської області законів України у сфері теле-радіомовлення та виконує регуляторні повноваження [11, с. 292].

Станом на 1 січня 2011 року в телевізійному просторі Луганщини згідно з Державним реєстром телерадіоорганізацій України [2] функціонує 15 регіональних та місцевих телекомпаній:

1. Луганська обласна державна телерадіокомпанія (ЛОДТРК) веде мовлення згідно з ліцензією Національної ради на 21 ТВК у м. Луганськ, загальним обсягом мовлення 24 години на добу, з них власних програм – 6 годин 30 хвилин на добу, вітчизняних – 13 годин на добу, максимальна частка аудіовізуальної продукції іноземного виробництва – 11 годин на добу.
2. ТОВ «Незалежна ТРК «ІРТА» виходить в ефір на 26 ТВК. Обсяг мовлення – 24 години на добу. З них програм вітчизняного виробництва – 16 годин на добу, власних – 8 годин на добу.
3. ТОВ «Незалежна телерадіокомпанія «ІРТА ПЛЮС» задекларувала обсяг мовлення – 24 години на добу, вихід в ефір із Супутника Sirius-4.
4. ОО «Луганське кабельне телебачення» має право здійснювати мовлення на 24 ТВК у м. Луганськ, загальним обсягом мовлення 24 години на добу. Частка програм власного виробництва – 5 годин 30 хвилин на добу.
5. ТОВ «Телерадіокомпанія «ВІД» працює на 31 ТВК у м. Свердловськ. Загальний обсяг мовлення – 24 години на добу. Частка програм власного виробництва – 4 години на добу. Мовлення здійснюється в партнерстві з ЗАТ «Новий канал».
6. ТОВ «Телекомпанія «Ера-ТВ» працює на 11 ТВК у м. Брянка. Обсяг мовлення – 19 годин на добу. Діяльність здійснюється в партнерстві з ЗАТ «ММЦ-СТБ». Частка програм власного виробництва складає 3 години на добу.
7. Комунальне підприємство «Редакція міського телебачення «Аскет» здійснює мовлення на 12 ТВК у м. Алчевську. Обсяг – 4 години на добу. Телерадіоорганізація співпрацює з компанією ЗАТ «ММЦ-СТБ».
8. ТОВ «Телекомпанія «Антел» мовить на 11 ТВК у м. Антрациті 24 години на добу. Частка програм власного виробництва – 4 години на добу. Партнер – ЗАТ «Новий канал».
9. Дочірнє підприємство «Телекомпанія «РТВ» ТОВ «РКТ» працює на 24 ТВК у м. Ровеньки. Мовлення здійснюється 24 години на добу в партнерстві із ЗАТ «Новий канал». Частка програм власного виробництва складає 5 годин на добу.
10. ТОВ «Телестудія «Ніка-ТВ» здійснює мовлення на 57 ТВК у м. Ровеньки, загальним обсягом мовлення 24 години на добу в партнерстві з ТОВ НТРК «ІРТА». Частка програм власного виробництва складає 5 годин на добу.
11. ТОВ «Телерадіокомпанія «Енергія» (м. Щастя) подає власне мовлення – 4 години на добу.
12. ТОВ «Телерадіокомпанія «Лік-ТБ», що знаходиться у м. Лисичанськ, працює 18 годин на добу.
13. ТОВ «Телерадіомовна компанія «Луч» здійснює мовлення у м. Красний Луч на 51 ТВК, 24 години на добу. Партнер – ЗАТ «Новий канал». Частка програм власного виробництва – 2 годин 20 хвилин на добу.
14. Лисичанське комунальне підприємство «Телерадіокомпанія «Акцент» мовить у м. Лисичанськ на 33 ТВК 24 години на добу в співпраці із ЗАТ «Новий канал». Частка програм власного виробництва складає 2 години 08 хвилин на добу.
15. Северодонецьке комунальне підприємство «Телерадіокомпанія СТВ» локалізоване в м. Северодонецьк і транслює передачі 24 години на добу.

Названі 15 телекомпаній за формою власності поділяються на державні (1), комунальні (3), приватні (11), а за способом розповсюдження сигналу 11 ТРК є ефірними, 1 – супутникова, решта – кабельні.

Якщо зважити на основні тенденції існування телепростору Луганщини та перспективи його розвитку за часів незалежності України, то варто констатувати, що до початку ХХІ століття він досяг стабільності, а кількість існуючих регіональних та місцевих телеорганізацій незмінна протягом останніх років. Регіональна ж тележурналістика «пройшла основні етапи свого становлення – від однопартійної заангажованості, через перебудовчу ейфорію уседозволеності до теперішнього процесу поступового усвідомлення як можливостей, так і відповідальності «четвертої влади» [6, с. 243]. «Програми місцевих телекомпаній для населення стали невід’ємним елементом життя, могутнім пізнавальним та виховним засобом комунікації, а головне – джерелом різноманітної інформації» [7].

Між тим, за територіальною локальністю каналами регіонального телевізійного мовлення територія області покрита не повністю. Державна організація «Луганська обласна державна телерадіокомпанія» (телеканал ЛЮТ), яка позиціонує себе як обласний інформаційно-просвітницький телеканал для всієї родини, покриває телевізійним сигналом 89,7% території області, на якій проживає близько 2,1 млн. чоловік [5]. Інший телеканал – облас-

не об'єднання ОО «Луганське кабельне телебачення» нараховує 1,2 млн. споживачів інформпродукції, а в зоні покриття телевізійним сигналом знаходяться населені пункти в радіусі 100 км від ефірного передавача. Крім того, канал ретранслюють оператори кабельного телебачення в Луганську, Алчевську, Стаханові, Ровеньках, Первомайську, Кіровську, Брянци [8].

Місцеві телеканали зосереджені у великих містах південно-західної та центральної частини Луганської області. Сільські прикордонні райони (Троїцький, Марківський, Міловський, Новопсковський) і надалі залишаються повністю чи частково не доступними для регіонального чи місцевого телевізійного продукту. Більше того, до частини названих населених пунктів не доходить телевізійний сигнал жодного загальнонаціонального каналу. Натомість там присутній телевізійний продукт іншомовного походження, у даному разі – російського. За часів існування Радянського Союзу, така ситуація була не критичною, адже відсутність телевізійного сигналу з України, компенсував такий самий сигнал із Росії. За часів незалежності так і не вистачило фінансів виправити цю ситуацію. Нині ж щось змінити складно, адже Росія активно впроваджує цифрові технології і відповідний частотний ресурс для трансляції цифрового телебачення в прикордонних територіях уже зайнятий росіянами. Тож констатуємо, що Луганщина та Україна втратила частину своєї інформаційної території. І мова тут уже йде про інформаційну безпеку держави.

Якщо проаналізувати діяльність регіональних та місцевих каналів у межах телевізійного простору Луганщини, то напрашується кілька висновків. Перший полягає в тому, що вони є бізнес-проектами певних фінансово-економічних чи політичних груп впливу, у яких домінують політичні чи бізнесові інтереси їхніх засновників (власників). І політична чи економічна доцільність, а не дотримання стандартів професії визначає підходи до виробництва того чи іншого телепродукту. По-друге, телевізійний інформаційний простір фактично монополізований представниками наближеними до однієї політичної сили, що створює умови для маніпулювання громадською свідомістю й насадження певних стереотипів. По-третє, кількісні показники так і не переростають у якість. Адже, по-перше, бракує коштів в обсягах, необхідних для нормального виробництва телепродукту, а, по-друге, професійних тележурналістів.

Кадровий голод спроможна подолати кафедра журналістики та видавничої справи Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», «освітня концепція якої базується на підготовці висококваліфікованих україномовних фахівців у галузі соціальної комунікації, які є більш конкурентоспроможними та соціально-захищеними на ринку праці в Україні» [1, с. 87].

Вихід на якісно новий рівень – шлях, який не оминати всім без винятку телекомпаніям Луганщини. А в телепросторі відбуватимуться зміни, аналогічні тим, які вже ствердилися в загальноукраїнському телевізійному просторі. Найбільш потужні регіональні фінансово-економічні групи монополізуватимуть місцевий телепростір шляхом уключення до своєї системи місцевих ТРК. Створені медіа-холдинги уніфікують стандарти місцевої журналістики до рівня регіонально та будуть намагатися наслідувати стандарти роботи загальноукраїнських каналів.

Перемога цифрового мовлення змусить регіональні канали України враховувати це і поступово перейти на новий рівень технічного забезпечення. Задекларований же вихід регіонального телевиробника на супутникове мовлення (ТОВ «НТРК «Ірта-плюс») [2] дасть неабияку перспективу для подальшого творчого та технічного росту.

Держава в цій ситуації має стати гравцем на медійному ринку, а реальні кроки на шляху до створення громадського (суспільного) телебачення унеможливають перекося, у тому числі в розвитку регіонального телемовлення. Тож без роздержавлення обласних телерадіокомпаній не обійтись.

Варто відзначити, що в Україні діє національна програма інформатизації суспільства. Це один із найважливіших напрямків науково-технічного прогресу, що охоплює широке соціальне тло та справляє вплив на життя й діяльність кожної людини [9, с. 182]. А відповідний Закон («Про концепцію національної програми інформатизації», 1998 р.) визначив її «як сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на створення умов для інформаційних потреб, реалізації прав громадян та суспільства на основі створення, розвитку інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій» [3]. Тож, коли сьогодні пересічному луганчанину доступний Інтернет, через який він веде діалог з цілим світом, то телебачення, у тому числі регіональне, має потрапити туди й бути доступним в будь-якому куточку всесвітньої мережі. Розуміючи всі переваги такої перспективи, провайдери в Луганську отримали ліцензію на таку роботу в Національній комісії з питань телебачення і радіомовлення й почали в тестовому режимі опробувати систему [2]. Як бачимо, вихід регіонального мовника в глобальну мережу неминучий.

Таким чином, з усього сказаного можна зробити кілька висновків. По-перше, наведений аналіз сучасного телевізійного простору Луганської області доводить його нерозривний зв'язок з процесами, які відбуваються в медіапросторі країни та є невід'ємною його складовою. По-друге, луганське регіональне телевізійне інформаційне поле є цілком сформованим, а регіональні та місцеві телекомпанії найбільш наближеними до потреб місцевого споживача телепродукції. По-третє, регіональне ТБ є активним учасником усіх подій на місцях, інформує власного глядача про те, що виходить за межі інтересів загальнонаціональних каналів та активно впливає на формування громадської думки. Крім того, воно здатне залучити аудиторію до проблем управління областю та сприяти вирішенню нагальних потреб територій. Проведений медійний аналіз дозволить готувати спеціалістів,

які розуміють саме регіональну специфіку тележурналістики, їх професійні знання відповідають вимогам дня й здатні активно утверджувати національну ідею, державну мову, зміцнювати духовність, виховувати патріотизм, сприяти збереженню регіональної ідентичності та гордості за свій регіон і державу.

Список використаних джерел

1. Галич В. М. Інформаційний простір Луганщини: стан і перспективи розвитку [Текст] / В. М. Галич // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2008. – Ч. I. – №3 (142). – С. 267.
2. Державний реєстр телерадіоорганізацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nrada.gov.ua/userfiles/file/Dodatki%20do%20Zvitu%202010/1%20Reestr%20TRO%202010.pdf>.
3. Закон України «Про концепцію Національної програми інформатизації» [Текст] // Голос України. – 1998. – 4 лютого.
4. Кулініч О. О. Особливості мовлення регіонального телебачення (на матеріалах телеканалів Луганської області) [Текст] / О. О. Кулініч // Теле- та радіожурналістика. – Вип.9. – Ч. 1. – Львів, 2010. – С. 182–187.
5. Луганське телебачення починалося так... [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lot.lg.ua/?mid=1&page=1>.
6. Нахапетов В. Аудиторія місцевого (регіонального) телебачення [Текст] / В. Нахапетов // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. науково-методичних праць. – Вип.3. – Львів, 2000. – С. 241-257.
7. Нахапетов В. Роль місцевого телебачення у створенні іміджу політичного лідера / В. Нахапетов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-2_4.htm.
8. О каналі ЛКТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lkt.lg.ua/about>.
9. Скляренко В. Є. Телебачення незалежної України: історія та сучасність [Текст] / В. Є. Скляренко // Український історичний журнал. – 2008. – №5. – С. 179-186.
10. Сучасна інформаційна політика : [Текст] / За ред. проф. А. Москаленка. – К.: Центр вільної преси, 1999. – 187с.
11. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра [Текст] / ред. Є. М. Карабанова; відп. за вип. А. П. Москалюк; [за заг. ред. І. С. Чижа]. – К.: Дирекція ФВД, 2006. – 647 с.
12. Українське телебачення: роки, події, звершення [Текст] / М. М. Карабанов, В. Я. Бойко, І. Ф. Курус, І. Г. Машенко, Д. В. Неліпа та ін. ; [за ред. Карабанова М. М. та ін.]. – К.: Дирекція ФВД, 2008. – 400 с.

The features of formation and operation of Luhansk region's TV scope, are analyzed in the article; further way of development of regional TV and its methods of reforming is predicted.

Key words: television, regional television, the television space, regional broadcasters, media space.

УДК 328.74

С. В. Старкин

*Нижегородский государственный университет им. Н. И. Лобачевского,
Россия*

НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ, ЖУРНАЛИСТИКА, РАЗВЕДЫВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ

В данной статье рассматриваются профессиональные парадигмы в области науки, журналистике и разведывательных исследованиях. Исследуются некоторые аспекты их тождества и различия. На основе анализа широкого спектра источников автор приходит к выводу, что концептуальные основы указанных профессий подвергаются значительной трансформации в современных социокультурных условиях.

Ключевые слова: научные исследования, журналистика, разведывательный анализ, методология гуманитарных наук.

Отечественными и зарубежными исследователями неоднократно постулировался тезис, что научная деятельность в гуманитарной сфере, журналистика и аналитическая разведывательная деятельность в значительной степени взаимно перекрываются. Основатель современной германской разведки Р. Гелен писал, что «внешняя разведка – это, в сущности, научно-исследовательский институт особого рода, где трудятся высококвалифицированные специалисты, в задачу которых входит получение – на основе сбора соответствующих фактов и данных – ясной и четкой картины о политических и военных планах, экономическом потенциале и уровне научно-технического развития, будь то противника или партнера» [1, с. 98].

Целью данной статьи является сравнение и сопоставление ряда институциональных аспектов профессий ученого, журналиста и сотрудника разведки.

Отечественный исследователь А. Бурьяк утверждает, что выделение аналогии между аналитической разведывательной деятельностью и наукой возвышает разведку, а с журналистикой – принижает ее [2, с. 152].